

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Exemplorum Libri Tres

Liber Tertius, Sive Exempla Divinae Irae, Per Opera Poenitentiae, Nobis
Leniendae - Per Quadragesimam Anno M. DC. XLVIII. narrata

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1650

Capvt III. Damnatæ Fæminæ exemplo ostenditur, sicut huius vitæ mala in
bona, ita vicissim voluptates in æternas cruces conueri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48194](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48194)

mensura tua implebitur, & in peccato morieris? fortasse hoc tui peccatum erit ultimum, quo implebitur mensura totius communitatis; & illa propter hoc peccatum, aliorum peccatis adiectum, peribit; quod non fieret, si pœnitentiam cum Italis, cum Niniuitis, cum alijs egisses, mensuramque peccatorum tuorum, potiùs euacuasses, quàm impleuisses. Hoc si omnes agamus, frænabit Deus hæreticos, & hostes nostros ad nihilum rediget. Nam habent hi quoque suam mensuram & terminum, cùm satis distulauerint: tunc & ipsis flagellum imminet, quo vel omnes, vel bona pars eorum dispareat. Sic cùm Assyrii & Chaldei populum Dei, & alias nationes sapim afflissent, tandem & ipsorum regna cum maxima mortalium strage euersa sunt. Idem Vandalis, Hunnis, Arianis, & alijs huiusmodi Ecclesia flagellis ac pestibus accidit. Idem nostris quoque hæreticis eueniet, qui modo ad castigandam superbiam, iactantiam, luxuriam, accediam, aliâq; Catholicorum peccata, ad tantam assurgere potentiam permisi sunt. Cùm enim Deus eorum malitia & viribus satis usus fuerit ad fidelium castigationem, & mensura peccatorum fuerit impleta, etiam excinduntur, & in ignem æternum, tamquam palmites præcisi, & omnino inutilis, proyiciuntur.

BIS, SED AD
ADVERSARIIS
SIT IMPLEM-
DA?

Leonar. Less.
de diuin. perfe-
fect. l. 13. c. 11,

C A P V T III.

DAMNATÆ FEMINÆ EXEMPLO
OSTENDITVR, SICVT HVIVS VITÆ
MALA IN BONA, ITA VICISSIM VOLV-
PTATES IN ÆTERNAS CRUCES
CONVERTI.

VPEREST adhuc vna quæstio, de duobus fratribus, præcedente capite & exemplo, à nobis commemoratis. Cùm enim Icilius hæreticus, frater autem eius Catholicus fuerit; cùm Icilius fratre suo Alberico longè ambitiosior, iniustior, truculentior extiterit; cùm incomparabiliter plures, ac sæuiores modis iusserit contrucidari, cur, obsecro, Icilius tam tolerabili, Albericus tam inaudito genere mortis è medio sublatus est? Siquidem Icilius, prælio victus, captus, in caput vul-

3.
CVR MAGIS
MERITI MORTU
POENARVM
HABEANT IN
HAC VITA?

neratus, & pede saucius, dolore magis animi, quàm vulnerum, grauitate confectus decessit. Albericus autem proditus, captus, ante oculos suos sex filios membratim laceratos, duas filias cum vxore, viuas infelicibus flammis vstulatas vidit, ac tandem pedibus ad equi caudam alligatis per castra tractus, forcipibusque frustillatim discerptus Absyrti alicuius instar miserandum in modum interiit. Quid hoc est rerum? quænam ista iustitia est? Is qui parum peccauit, multum luit; & parum luit, qui fuit omnium facinorum reus? Hæcne pœnæ & culpæ æqualitas? istud diuinæ sapientiæ iudicium? Omnino, & quidem æquissimum, sapientissimum. Quia Albericus minus malitiosus, Icilius extremè in omne flagitium proiectus, vterque quidem grauia supplicia promeruit, Icilius autem longè grauiora. Quid autem grauius inferno? Hinc de illo legitur: *Sine pœnitentia decessit.* Albericus autem, *postquam peccata sua ritè confessus est,* mutatis jam æternis Inferni pœnis, in pœnas temporales, nulla satis dira tormenta potuit sustinere, quæ meritis æquipararentur. Immo plerumque hoc fit à filijs lucis, qui cum videant, nullos esse, in hac vita, tam acerbos cruciatus, qui possint vel cum Purgatorij doloribus conferri, etiam si sint innocentissimi atque sanctissimi, tamen maximas corpori inferunt afflictationes. Eremitæ, Monachi variorum ordinum, qui à mundo separati vix sciunt, nisi è libris, quid sit peccare, quàm miserè vestiuntur? quàm asperè cubant? quàm seuera ieiunia sibi indicunt? Sic Ioan. Baptista in exemplum, de cuius vestitu, habitatione, & victu, Euangelica docet historia. At qui plurima quotidie committunt flagitia, non tantum nihil lunt, verum etiam mollibus vestiuntur, in vino, in conuiujs & luxurijs assidue versantur, rident, ludunt, iocantur, fletum, lacrymas, pœnitentiam detestantur. Quod manifestum indicium est, pœnas illorum in alteram vitam differri. Si *saperent, ac nonissima prouiderent,* vtique huius vitæ incommoda omnia libenter tolerarent. Nunc non sapiunt, neque satis credunt,

Esse aliquos Manes, & subterranea regna,

hinc præsentibus bonis inhiant, & quidquid est durum, aut molestum auersantur.

II.

Ad hos erudiendos toties Scriptura sacra inculcat memoriam

riam gehennæ; toties clamant Prophetæ, toties ipse Christus vix istud ingeminat. *Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Et Seruator: *nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest & animam, & corpus perdere in gehennam.* Quod etiam per illustria sæpe exempla docuit Deus. Ego vnicum referam, ad hoc propositum valde idoneum; ex libro quem Sigebertus de Illustr. Ecclesiæ Scriptor. vocat librum *De vita & doctrina Patrum*; Gentianus Heruetus in præfatione versionis suæ Palladianæ existimat ipsum Palladium eum librum scripsisse; historiã certè in eo contentam refert Ioannes Damascenus in libro, qui inscribitur, *De ijs, qui cum fide excefferunt ex hac vita.* Interpretatus est eum ex Græco Ioannes S. R. E. Subdiaconus, edidit in lucem accuratiùs Heribertus Rosvveydus, vt ad eò historia neque antiquitate, neque autoritate careat. Est autem talis.

Quidam ex Eremitis patribus autoritate pollens & pietate, per varia circumibat virorum ac mulierum conobia, vt ea visitaret. Is, in quodam loco senecta ætate virginem inuenit Deo, in assidua oratione, contemplatione, ieiunijs, asperrimisque corporis afflictationibus seruientè: cuius cum de virtutibus audisset multa, eam, vt fieri solet de Vocatione sua interrogauit, scire volens causam, ob quam, spreto mundi illecebris, ipsa tam duro se viuendi generi addixisset. Illa primùm oculos deiecit pudicos, aliquantulum cogitabunda tacuit; tum quasi post deliberationem præmissam in cælum suspiciens, manibusque decussatis supra pectus iunctis, altùm ingemiscens ita loqui cœpit. *Mihi, o pater venerabilis, adolescentulæ adhuc diuersi moris erant parentes. Pater natura imbecillis, valetudine inconstans, sapius ægro-tans, quàm sanus. Siue æger tamen, siue sanus, semper modestus, grauis, mansuetus, patiens. Si quando vires sinebant, numquam videbatur otiosus: aut enim in templo semper, aut in agro hortouè versabatur, vt Deum precando, terram laborando, coleret; tam ad aras, quàm ad areolas assiduus. Siquidem vbi superis honores detulit, vel sementem iecit, vel messe peracta fruges domum comportauit; itaque turbas hominum vitauit, vt numquam*

AUTHOR ET
AUTHORITAS
HISTORIÆ.
Isa. 33. 14.
Matth. 10. 28.

Sigebert. de
Illustr. Eccles.
Scriptorib. in
Ioan. c. cxviii.

Heribertus
Rosvveid in
Viris PP. l. 6.
libello 1. de
præuidentiã,
seu contem-
platione. § 15.

III.

QUALIS FVE-
RIT PATER
TAM PIÆ FO-
LIAE?

sub tiliâ stantes populares adiret, numquam publicè confabulan-
 ribus interesset, & vix vñquam ab ijs, qui in eodem vico dege-
 bant, nisi cum vel in templum, vel in agrum procederet, conspi-
 ceretur; tantusque erat ei taciturnitatis amor, vt eum ignoran-
 tibus esse elinguis, aut sine voce crederetur. Maximam autem
 temporis partem in lecto, & morbo cubabat, dolore pariter &
 patientia plenus. Talis erat pater, quem non nisi alterum lobum
 intuebar, aut magistrum pietatis.

IV.
 QUAM IMPIA
 FVERIT OPTI-
 MAS FILIAS
 MATER?

Mater verò mea in contrarium palmam possidebat, ita fir-
 ma corporis valetudine, adeò validis viribus, vt ab ineunte eta-
 te & teneris vnguiculis, nullo vñquam fuerit morbo tentata, nec
 quidquam doloris experta sit; sed ab vtero matris vsque ad vlti-
 mum vitæ diem semper sana robustaque extiterit. Nec forma illi
 deerat, nisi vultus decorem fordasset morum turpitudine. Cum
 enim pater frequentibus morbis impeditus, rebus domesticis non
 quiret præesse, illi totius familiæ regendæ rerumque dispensanda-
 rum permisit potestatem. Fuit autem pessima dispensatrix: adeò,
 vt quamuis Deus magna satis nos opum abundantia donasset, ta-
 men ea nobis non sufficeret. Nimirum quales mores, talis admi-
 nistratio illius fuit. In primis à labore abhorrebat, vt à peste ali-
 qua. Sæpius foris quàm domi cernebatur. In omnibus circulis,
 conuenticulis, angulis, ac frequentissimè in medio foro suam ha-
 bebant stationem. Supra modum curiosa & garrula indagabat &
 vulgabat quidquid intra priuatos parietes accidisset aliorum.
 Adeò obuios quosque compellabat, adeò prolixis, & sine caren-
 tibus sermonibus detinebat, vt putaretur, omne corpus illius lingua
 esse, aut certè aures ambas in linguam defluxisse. Loquacitati
 huic accedebat impotens iracundia, & mira litigandi promptitu-
 do. Vanissima licet esset, tamen veracior omnibus promptiorque
 videri cupiebat. Quòd si quis illius dictis vel cum veniæ præfatio-
 ne se opposuisset, illico erat in fermento, atque in conuicia & ri-
 xas efferuescebat. Sed ante hæc omnia in illa turpissimum fuit,
 quòd vltro non inuitata, non vocata, ausa sit adire viros, de
 quibus parùm honestè homines loquebantur: immò cum illis
 prolixè commorari; vinum bibere vsque ad ebrietatem.

Ephes. 18.

Quàm verè monuit Apostolus: *Nolite inebriari vino, in quo est
 luxuria*

Cap. III. Damna femina exemplo, voluptates desinere in miseris. 31

luxuria? Ut enim, teste Clemente Alexandrino, iubar est anima sicca sapientissimum, & perspicax, neque madescit vini halitu in modum nebula crassescens, unde & Heracliti dictum est: Anima sicca sapientissima, cum corporis temperiei respondeant animi mores, ut docet Galenus: ita eodem Clemente Alexandrino authore, Vinum, & carniū sagina, robur quidem adducunt corpori, sed animi respondunt languidum. Immo, ut S. Hieronymus loquitur, Vbiūque saturitas & ebrietas, ibi libido dominatur; specta ventrem & genitalia, qualis ordo membrorum, talis & vitiorum. Numquam ego ebrium castum putabo, qui etsi vino consopitus dorminerit, tamen potuit peccare per vinum. Dicat quisque quod volet, ego loquor conscientiam meam. Scio mihi abstinentiam & nocuisse intermissam, & profuisse repetitam. Ac alibi: Vinum, & adolescentia duplex est voluptatis incendium, quid oleum flamma adijcimus? quid ardenti corpusculo ignium fomenta ministramus? Hinc non tantum D. Paulus dixit ad Titum: Iuuenes hortare, ut sobrii sint; sed Plato etiam adolescentibus vsq; ad decimum octauum ætatis annum vino interdixit. Qui etiam postea ita sancit de vino: In ciuitate nec seruus, nec serua umquam vinum gustet, nec ipsi quidem magistratus, illo quo magistratum gerunt anno; neque gubernatores; neque iudices, dum munus suum exercent, vilo modo vinum gustent. Nam, ut iterum monet D. Hieronymus, alio loco, Vinolentia scurrarum est, & comessatorum, venterq; mero estuans citò despumat in libidines, iterumque; Noë ad vnius hora ebrietatem nudat femora sua, qua per sexcentos annos sobrietate contexerat. Los per temulentiam nesciens libidine miscet incestum, & quem Sodoma non vicit, vna vicerunt. Si hoc facit in viris vinum, in feminis quid non faciet? Hanc ob causam Sotam Clinici Labullam Martialis sic alloquitur:

Deserto sequeris Clitum marito,
Et donas, & amas, exois dōwtos.

Hanc ob causam & memoratæ Virginis mater, postquam cepit bibere, etiam surrexit ludere, facta & meretrix pessima, & altera impudentissima, ita libidine incensa, ut non tantum moechos admitteret, verum etiam vltro sequeretur; & quidem adeo prostituta, ut pauci de vico ipso potuerint effugere libidinem eius.

Pulchra hæc laus est feminae in conspectu filiae suæ eiuscemo-
di vi-

Clem. Alex.
lib. 2. Pædag.

Galen lib 5.
Quod corporis temperiei respondeant, &c.

Clem. Alex.
lib. 7 Stromat.
S. Hieronym.
in c. 1. ad Tit.
v. 7.

Idem in ep.
ad Eustoch.

1. Tit. 2. 6.

Plato, lib. 2.
de legib.

S. Hieronym.
epist. 83. ad
Oceanum.

Martial. lib. 4.
epigram.

V.

Cap. III. Damna a femina exemplo, voluptates desinere in miseriam. 39

ad cadauer, omnes vndique impuri confluxerunt agminatim. Ita, cum diu in omni coeno turpissimarum voluptatum voluta esset, tandem mors eam abripuit, neque diu, neque graui cruciatu aegrotantem, neque, vt apparebat, quidquam metuentem. Quia ea mortem illius consecuta est aeris serenitas, vt caelum ipsum in exequijs deducere funus eius videretur.

Hac patris matrisque exempla habui, quae, post matris obitum, puellarem egressa aetatem mihi ante oculos posuit; eo scilicet tempore, quo hinc ratio iam maturior meliora mihi suggerere consilia potuit; inde autem sanguis ardentior corporis illecebras suppeditare coepit. Quadam igitur die in vesperam declinante, sola in conclauis meo sedi, vt serio cogitarem mecum, quamnam biuij partem censerem arripiendam. Ex vna enim mihi parte vita patris, ex altera fortuna matris proponebatur. Spiritus patrem, caro matrem exhibebat. Rationi vita patris, sensui fortuna matris probabatur. Fuit verè bonus pater, inquebam, fuit patiens, fuit mansuetus, fuit sobrius; vixit, vt par est viuere hominem Christianum. Occurrebat tamen mox alia cogitatio dicens: Sed quid eum iuuat ea vita? quid profuit abstinentia? quid pietas lucri habuit? cum nihil in vita sua consecutus sit boni, semper vel in labore, vel in dolore, atque omne tempus in corporis infirmitate, ac mentis tribulatione consumens; ac ne coniugem quidem habens cuius officijs ac benignitate foueretur. Denique tam tristis fuit vitae eius finis, vt ipsum ei sepeliendo caelum aduersaretur. Si igitur vita, si virtus, si mores patris mei Deo placuissent, aut hoc, in terra hac conuersandi genus in diuinis oculis bonum foret; cur tantam malorum segetem pater meus melluisset? An non merito quiuisset dicere: Quo modo scit Deus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores, & abundantes in saeculo obtinuerunt diuitias. Et dixi: Ergo sine causa iustificauit cor meum. & laui inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis. Itaque consultissimum mihi est, semitam matris insistere, atque vitam ad illius normam instituere, sectari voluptates, luxuriari, corpus libidini tradere, conuiuari, saltare, iocari, & nihil omittere eorum de quibus potest delectatio sperari. Etenim mater quoque aulsa est omnia, neque vllum est opus tam turpe,

VI.

VIRGINIS DE
VITA INSTI-
TUENDA DELE-
BERATIO.

Psal. 72: 19.

E

quod

BONI PATRIS di vitam agitantis. Maritus autem morbis identidem exercitus,
MALA, ET MA- & lecto alligatus, & alioqui colloquiorum non amans, non potuit
LAE MATRIS & lecto alligatus, & alioqui colloquiorum non amans, non potuit
RONA IN SPE- vxoris adulteria indagare. Præterquam quod neque curiosus e-
CIEM MORIS, rat, & de sua pietate alios metiri assuetus nihil mali de sua coniu-
 ge suspicabatur; eratque illa tam callida, vt mille fraudes posset
 furtis suis obtendere, & simplicem maritum, vt lubebat, fallere.
 Nec licebat filia vel vno verbo mutire, quamuis multa videbat,
 multa audiebat a matre sua fieri, quæ minimè conuenire intelli-
 gebat. Ita diu & vir in miseria, & femina in felicitate sua vixe-
 runt. Tandem, inquebat ad Eremitam Virgo, accidit, vt pater
 meus longa ægritudine fatigatus, è vita excederet. Quo mortuo,
 cœpit illico cælum nubibus contrahi, aër obscurari, venti vasa-
 nire, nimbi fluere, micare fulgura, tonitrua mugire, & disru-
 ptis nubibus fulmina cadere. Vno verbo, ea erat facies tempesta-
 tis, vt mundi decretorius venisse dies putaretur. Atque hæc pro-
 cella tres dies noctesque continuè perdurauit. Quæ causa fuit,
 vt morborum diuturnitate iam antè contabefactum corpus, toto
 triduo non posset terræ mandari. Quare, vt in talibus plerumq;
 fit, varij ea de re suborti sunt sermones, alijs occultis rerum caus-
 sis eam aëris intemperiem ascribentibus; alijs palàm dicentibus,
 Sic eum Deo fuisse exosum, vt nec terra eum recipere velit ad se-
 pulchram. Triduo transacto, nondum sedata erat tempestas, sed
 cum intra domum, dissolutis in putredinem membris, foetor ca-
 dauerosus nimis cresceret, ædesque inhabitabiles redderet, plu-
 uij etiamnum durantibus, quo quo modo potuimus, sine pom-
 pa, sine luctu, defunctum extulimus, humauimusque. Patre, &
 qualicumque custode amoto, mater mea, velut manu missa, in
 omnem peccandi licentiam effusa, liberrimè faciebat, quidquid
 libebat. Nec iam foris suas querebat voluptates, sed publicum
 prostibulum facta, è paternis laribus lupanar faciebat. Multi illuc
 citrati & cincinnati iuuenes, multi cani senes commeabant, de-
 nique quotquot otio radosi erant, illuc cum socijs, temporis fal-
 lendi causa, ibant. In summa, ibi edebatur, bibebatur, iude-
 batur, saltabatur, cantabatur, eaque dicebantur ac fiebant, quæ
 neque narrari sine rubore possunt. Dixisses, Cyprum esse, vbi
 non iam Thais, sed ipsa Venus habitaret; ad quam, sicut vultures

ad

Cap. III. Damna a femina exemplo, voluptates desinere in miseriam. 39

ad cadauer, omnes vndique impuri confluerunt agminatim. Ita, cum diu in omni coeno turpissimarum voluptatum voluta esset, tandem mors eam abripuit, neque diu, neque graui cruciatu aegrotantem, neque, vt apparebat, quidquam metuentem. Quia ea mortem illius consecuta est aëris serenitas, vt caelum ipsum in exequijs deducere funus eius videretur.

Hæc patris matrisque exempla habui, quæ, post matris obitum, puellarem egressa ætatem mihi ante oculos posuit; eo scilicet tempore, quo hinc ratio iam maturior meliora mihi suggerere consilia potuit; inde autem sanguis ardentior corporis illecebras suppeditare cœpit. Quadam igitur die in vesperam declinante, sola in conclauis meo sedi, vt serio cogitarem mecum, quamnam biuij partem censerem arripiendam. Ex vna enim mihi parte vita patris, ex altera fortuna matris proponebatur. Spiritus patrem, caro matrem exhibebat. Rationi vita patris, sensui fortuna matris probabatur. Fuit verè bonus pater, inquebam, fuit patiens, fuit mansuetus, fuit sobrius; vixit, vt par est viuere hominem Christianum. Occurrebat tamen mox alia cogitatio dicens: Sed quid eum iuuat ea vita? quid profuit abstinentia? quid pietas lucri habuit? cum nihil in vita sua consecutus sit boni, semper vel in labore, vel in dolore, atque omne tempus in corporis infirmitate, ac mentis tribulatione consumens; ac ne coniugem quidem habens cuius officijs ac benignitate foueretur. Denique tam tristis fuit vitæ eius finis, vt ipsum ei sepeliendo caelum aduersaretur. Si igitur vita, si virtus, si mores patris mei Deo placuissent, aut hoc, in terra hac conuersandi genus in diuinis oculis bonum foret; cur tantam malorum segetem pater meus melluisset? An non meritò quiuisset dicere: Quo modo scit Deus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi peccatores, & abundantes in saeculo obtinuerunt diuitias. Et dixi: Ergo sine causa iustificauit cor meum. & laui inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die, & castigatio mea in matutinis. Itaque consultissimum mihi est, semitam matris insistere, atque vitam ad illius normam instituere, sectari voluptates, luxuriari, corpus libidini tradere, conuiuari, saltare, iocari, & nihil omittere eorum de quibus potest delectatio sperari. Etenim mater quoque aulsa est omnia, neque vllum est opus tam turpe,

VI.
VIRGINIS DE
VITA INSTI-
TUVENDA DEEL-
BERATIO,

Psal. 72: 19:

E quod

84. Cap. III. *Damnata femina exemplo, voluptates desinere in miseria.*
quod prætermisit; in vino, in ebrietate, in saturitate, semper incolumis extitit, & sana; in omni lite, & licentia, in omni temeritate, fortunata. Ad extremum vitam quoque finiuit prosperè, & cælo velut applaudente. Quid igitur dubito? quid hæreo inter sacrum & saxum? quid me ipsam in partes distraho, atque affligo? *Sic oportet me vivere, sicut mater vixit.* Satius est enim oculis credere, & ijs quæ manifesta sunt, quàm sibi futura & incerta promittere. *Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & vitamur creatura tamquam in iuventute celeriter. Vino pretioso & vinquentis nos impleamus: & non prætereant nos flos temporis.* Quemadmodum etiam hodie nonnulli ex desperatione pacis dicunt: Nihil ampliùs orabo: non faciam quidquam pro pace, quàm diu iam frustra orauimus? O miser, tunè Deo tempus præscribis? Quàm diu ille te expectauit? & nondum poenitentiam agis. Expecta & tu illum; qui non desistet nos bello castigare, donec nos peccare desinamus. Sed pergamus audire Virginem.

Sap. 1. 6.

VII.
ANGELI CV
STOIS APPA
RITIO, ET PA
TRIS CEN-
SUS.

Plal. 36. 7.

In hunc modum ubi iuueniliter statui, inquebat, cæcòque consilio decreui misera, matris exemplo, voluptatem omnium malorum matrem amplexari, nox aërem, me somnus occupauit. Dormienti astitit quidam grandi corpore, (Angelus erat) aspectu horribili, qui contracta fronte vultuque ad iracundiam composito me intuens mirum in modum perterruit, voceque asperissima interrogauit: Et quænam verò sunt cordis tui cogitationes? Ego autem aspectu habituque eius tremefacta, oculos in eum figere non audebam, sed, vt territi solent, voce amissa, tacui. Cùm ille maiore quàm priùs voce vsus, denuò iussit, vt ea, quæ statueram, sibi recenserem. Ego autem timore plena, meique ipsius, & cogitationum mearum oblita; *Nihil esse dicebam.* Tum ille, me negante, omnia mihi, quæ tacita mecum meditata fueram, in memoriam ordine reuocauit. Quid facerem conuicta? falsa sum, quod decreueram, supplexque ad preces confugi; vtique veniam consequerer, causam candidè aperui mearum cogitationum. Quam postquam retuli, dixit mihi: *Noli amulari in eo, qui prosperatur in via sua: in homine faciente iniustitias.* Et quandoquidem diuersi moris parentes habuisti, & tibi placet alterutrius vestigijs insistere, veni mecum, & priùs vtriusque statum vide, postea quam volueris

Cap. III. *Damnata femina exemplo, voluptates desinere in miseriam.* 33

volueris vitam tibi elige imitandā. Dixit: & manu apprehensam secum traxit. Sequebar illum, & veniebamus in ingentem amœnumque admodum campum. Vbi horti floridi, varijs arboribus confiti jucundissimè inumbrabantur. Fructus autem diuersi & generis, & coloris, inter viridantes ramos, pependerunt. Tanta autem erat loci illius fragrantia atque pulchritudo, vt me in Paradisum translata[m] existimarem. Inter omnia autem mihi gratissima, accidebat defunctus pater, lætissima mihi facie occurrens, atque in amplexum ruens, meque osculo salutans, & filiam suam appellans. Ego gaudij plena, in amplexu eius hærens, cum satiari eius aspectu non possem, rogitaui eum, vt mihi cum illo semper inibi permanere fas esset. Ille verò, Nunc, inquit, filia, non potes hie mecum permanere; quòd si autem vitæ meæ vestigia sequi volueris, certò huc, breuique tempore es peruentura. Addebam ego preces precibus, & cupiebam cum eo perseverare, sed qui eò me duxerat, iniecta manu, rursus me inuitam admodum & renitentem abstraxit, dicens: Ades, ostendam tibi & matrem tuam, vt scias, in cuius tibi mores sit declinandum.

Hic jam non Virginem illam ampliùs ea, quæ vidit, narrantem, sed, quæ narrauit, me ipsissimis Scripturis sacris confirmantem audite, ne somnia vos audire existimetis. 1. Rapta est spectatum inferni pœnas, *in terram miserie & tenebrarum operantem mortis caligine, ubi sempiternus horror inhabitat: nimirum in tenebras exteriores; qui enim spretâ luce diuinâ & spiritali, amârunt tenebras mentis interiores, ijs meritò caligo tenebrarum reseruatur.* 2. *Petr. 2. 17.* quæ tenebræ exteriores vocantur, tum, quia sunt extra mentem in aère, vel ipso igne; tum quia sunt extra regnum Sanctorum. Ibi erat quidem ignis, sed sulphureus, qui parum lucet, & quidem luce non lata, sed pallida & mœsta, quæ, vt Plinius de sulphure scribit, *suo repercussu pallorem diuini presentibus suffundit.* 2. *Plin. lib 35. cap. 15.* Has tenebras augebat atra nebula, seu fumus sulphureus, iuxta illud: *Et fumus tormentorum eorum ascendet in sacula saculorum.* 3. Hic fumus ex fornace sulphure ac pice plena, cum terribili stridore ac perturbatione, sursum tendebat, ingentesque excitabat procellas. iuxta illud: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum; & illud iudæ, quibus procella tenebrarum serua-*

VIII.
 POENAE SEN-
 SVS IN INPAR-
 NO.
 Job. 10.
 Matth. 8.
 Plin. lib 35.
 cap. 15.
 Apoc. 14. 11.
 Psal. 10. 6.
 iud. in epist.
 iud. v. 13.

50 *Cap. III. Damnata femina exemplo, voluptates desinere in miseria.*

ea est; quia fumus & flamma sulphure & pice permista sursum vi maxima expulsa summis inferorum partibus illisa, ac repulsa, vehementiusque exardescens terrificum sonitum excitabat. 4-

Matth. 8. 12. Audiebat sletum, & stridorem dentium, & lamentabiles desperatorum ululatus. 5. Verè, etiam per nebulam & caliginem, flammam emicantes conspexit, viditque illud quod Propheta dixit:

Psal. 10. 10. Pones eos, ut clibanum ignis in tempore vultus tui: Dominus in ira sua conturbabit eos, & deuorabit eos ignis. 6. Multa sæpe tremenda dicuntur, sed non ita apprehenduntur, sicut cum videntur oculis subiecta. Nota est sæpe aliqua historia, quæ vel lecta est, vel audita, sed non ita penetrat, aut mouet, sicut cum in theatro spectatur representata. Quare quidquid dicam, longè tamen aberit ab eo sensu, quem Virgo illa habuit, cum locum illum profundissimum, à celo remotissimum, obscurissimum, carcerem omnium calamitate plenum intueretur; quæ si clamores & blasphemias non audisset, si fumum ac nebulam Stygiam non sensisset; si foetorem exhalantem non percepisset; tamen solas tenebras Tartareas non potuisset non vehementer exhorrere. Experiuntur id illi, qui noctu, soli, in loco spiritibus infestato, sine lumine coguntur vigilare. 7. Sed iam insuper Virgini illi dux illius quamdam mirabilem dæmonum aliorumque damnatorum societatem demonstravit. Ut enim Beati maximo gaudio perfunduntur, dum suos in celo amicos, fratres, parentes, dum tot sanctos & homines & angelos, & ipsum Christum aspiciunt; ita tunc illa vidit moestissimum contubernium damnatorum se mutuo execrantium, atque detestantium, præsertim eorum monstrorum, quæ supra atque intra ingentem fornacem, tamquam sulphureum quoddam stagnum se se mutuo, & homines damnatos cruciabant. Siquidem

Eccl. 39. 33. sunt spiritus, qui in vindictam creati sunt; & Christo teste, ignis ille paratus est diabolo & Angelis eius: inter quos utique horribilius est versari, quàm inter bufones, serpentes, viperas, & dracones. Quamuis nequæ istorum formæ deerunt, in stagno illo, & thermis utiq; calidioribus, quàm thermæ dicantur fuisse Neronianæ.

Matth. 25. 41. Hæc omnia, atque alia talia conspexit in inferno Virgo illa, sed præ omnibus illi terribilissimum fuit, ob quod videndum cò perducta erat, mater scilicet illa, quæ in tantis delicijs ebri-

IX.
DAMNATAE
MATRIS PORE
catum,

Cap. III. Damnata femina exemplo, voluptates desinere in miserias. 39

tatum, fornicationum, adulteriorum vixit, & quasi celo ap-
plaudente sepulta est; atque ea propter filiam exemplo suo pro-
pmodum iam impulerat ad mores suos sequendos. Vbi enim
propius ad fornacem adducta est; flamma coepit clariùs relucere.
Conspexit itaque inter formidandas belluas, & monstra horri-
ca matrem suam, in medio picis, sulphuris, & ebullientis lacus
igne, non tantùm ardentem, & instar diuitis illius *sepultam in in-*
ferno, atq; collo tenuis demersam, ita vt nullum ei posset extrin-
secus accedere refrigerium; sed etiam ipsam in se ardentē, flammis
ex ore, oculis, auribus, omnibus poris vndique emicantibus.
Nec enim solùm ignis foris applicatur corporibus damnatorum,
vt suo contactu cruciet; sed ipsa etiam corpora ardent, sicut in-
tus & foris ferrum ignitum, aut totæ ardentes prunæ, ita enim
Isaias indicat: *Nutrimenta eius (Topheth) ignis, & ligna multa:*
flatus Domini sicut torrens sulphuris, succendens eam. Ligna enim il-
la sunt corpora damnatorum, ligna arida, & infructifera excin-
denda, & in ignem mittenda, vt prunarū instar ardeant. O qua-
lis tunc erat aspectus matris illius! quæ oris eiulantis distortio?
quanta toruitas oculorum? quæ totius vultus perturbatio? quæ
summorum cruciatuum indicia? quis stridor, quæ complosio ma-
nuum & dentium? quantus foetor vermium Acheronticorum?
Tunc videns mater filiam, haud secus ac olim diues ille petijt, vt
Lazarus linguam suam digito extremo in aquam intincto refrige-
raret, insanis clamoribus filiã inclamanit inquiens: *Heu me, filia,*
de proprijs operibus hac patior, quia quasi deliramenta mihi videban-
tur uniuersa, qua de sobrietate erant: opera autem fornicationis, &
adulterij non mihi credebam esse tormenta: ebrietatem verò & luxu-
riam non arbitrabar esse pœnas: & ecce propter paruam libidinē, quan-
tam recipio gehennam, & sustineo pœnas: ecce propter exiguas delicias
quanta ex soluo tormenta: ecce pro contemptu Dei, quales recipio mer-
cedes: apprehenderunt enim me uniuersa immobilia mala. Sunt enim
omnia immobilia, neque tolli possunt, quia æterna. Pœna dam-
ni, seu priuatio æternæ gloriæ, & omnium bonorum, quibus
Beati fruuntur, æterna erit. O qualis cogitatio, videre se ad sum-
ma illa bona à Deo conditam, & omnem mundi gubernationem
à Deo ad meam aliorumque salutem directam; me autem sponte,

NAE FILIAM
OSTENSAR.

Lac. 16. 223

Ha 30. 330

Matth. 3. 10,
& 7. 19.

Matth. 16. 240

ob tam friuola bona, illa neglexisse, contempnissse. Amisi cælum, qualem regiam? Amisi beatorum societatem, & jus supernæ civitatis. Exulabo æternum. Amisi claræ totius naturæ conditæ cognitionem, cum ea cognitione Numinis, quæ necessario ex illa resultat. Cuius loco intellectus summè odio Dei & dolore perturbatus, nihil jucundi potest cogitare. Amisi omnem spem luminis gloriæ, visionis, amoris, & gaudij beatifici. O damnum omnium damnorum maximum! est enim infinitum, quia infiniti boni amissio. Cuius loco, non tam ego vel de bonis Dei, aut meæ beatitudinis, aut gloria corporis delector, sed perpetim crucior, de his omnibus amissis, & omnibus in contrarium evenientibus. Hæc semper mihi versantur ante oculos, nec mentem ab ijs possum auertere, vnde existit in me incomprehensibilis tristitia, conscientia me accusante & condemnante, quòd mea culpa gloriam illam, quam facile potuissem obtinere, amiserim; & æterna supplicia promeruerim. Hæ cogitationes, hi acerbissimi mœtores vermes sunt, quorum morsus est præcipuum meum tormentum: ideoque tormento ignis præponuntur; cum dicitur: *Quorum vermis non moritur, & ignis non extinguitur.* Crede mihi, filia, cum ignis me inexplicabili modo extremè affligat, plus tamen cruciat apprehensio æternitatis tanti boni meâ culpâ amissæ, & tanti supplicij illati, quàm ipse ignis. Hinc desperatio, ex desperatione furor & odium Dei, ex odio maledicta & blasphemia. Ex sententia enim Iudicis, qui me *in ignem æternum* misit, scio, pœnas meas numquam desituras. Si fumum, si caliginem, si ignem, si ardores, si foetores, si famem, si sitim, si carcerem istum, si hanc societatem, si dæmones insultantes & verberantes, tot annorum millibus toleraui, quot guttæ in mari, arenæ in littoribus, & atomi in toto mundo sunt, nullus erit istorum tormentorum finis. Si tot mundos vacuos conderet Deus, eosque centies hoc nostro maiores & capaciores, quot à prima creatione fuere in arboribus folia, in campis & terris omnibus gramina, immo puncta in calo, et si intervallo mille millium sæculorum tantum unicum funderem lachrymulam, tamen prius omnes illos innumerabiles mundos lachrymis implerem, & rursus omnes euacuarem, quàm tormenta mea finirentur. Immo si vel hac quasi infinita duratione

Ha. 66. 24.
Marc. 9. 44.

Cap. III. *Damnat a femina exemplo, voluptates desinere in miserias.*

tionem peracta, saltem tunc ab his tantis malis liberarer, omnia tolerabilia forent; sed pro dolor status meus est status æternus, finis expers, & tam diu perennaturus, quam diu Deus, & Dei iustitia est perennatura; semper omnia renouentur, semper deuo erit inchoandū: *In æternum omnia iudicia iustitie tue,* monuit ille, sed non credidi. Nunc scio; quia experior. O mare, o abyssus ærumnarū! o æternitas! o æterna æternitas! Hæc sunt mea *immobilia mala*. Inua enim me, filia, si potes: *Miserere mei, quæ ardeo igni, & ab ipso consumor: miserere mei, quæ in huiusmodi cruciatibus exanimor.* Cum autem filia, obstantes, immo ob ipsam æternitatis necessitatē ac legem, id facere non posset, vehementer commota ingemuit, & altissima voce exclamauit. Ad quem clamorem, qui in eadem domo erant, excitati, igneque accenso, accurrentes, omnia ordine, narrata audierunt, & contremuerunt.

Psal. 138. 160.

X.

INFERNUM QUE
CREDIT, AUT
NON CREDIT,
QUID FACIAT

Hinc Virgo constituit, patris, non matris post hæc vestigia sequi, *cognoscens, multam esse honorum retributionem operum, & malorum actuum turpis vita maximas esse penas.* Hinc probauit patris sui, in tot morbis & malis, patientiam. Hinc ipsa agnouit, illi profuisse, tot & tam diuturnos morbos: ac ne ipsa, in hæc vira, delicijs æterna gaudia amitteret, æterna tormenta mereretur, secessit in eremum. Hinc tot ieiunijs, cilicijs, flagellis, vigilijs, se castigauit. Hinc eius & exemplo, & narratione, tam multi conuersi, timuerunt, ne felicitate temporali fruente suam mercedem cum diuite epulone hic reciperent: & gauisi sunt, si in varias tentationes ac tribulationes inciderent: cum & Iacobus dicat: *Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis.* E duobus malis minus est eligendum. Si luendum est, præstat hic luere, quam ibi; tempore paruo, quam in æternitate. Hinc homines fiunt patientes; hinc libenter in confessione se se demittunt; hinc corpus domant; hinc voluptatibus etiam licitis abstinent; hinc in varias religiones, in cœnobia; in Carthusias, in eremos se abdunt. Nihil illis difficile est, qui volunt illa terribilia, immensaque euitare; immo qui serio credunt, uti in hac vita misericordiam, ita in altera iustitiam Dei esse infinitam, à qua in inferno, quisquis in mortali peccato moritur, æternum se puniendus. *Quod si quis existimet, sicut ego quidem no-*

Iac. 1. 2.

S. Chryl lib. 6
de consil. 6. 2

40 Cap. III. Damnatæ femina exemplo, voluptates desinere in miseria. ni multos putare, ait S. Chrysostomus, terroris causa, etiam in parais exaggerari minas preceptis, superest, ut adulteros, masculorum conubitoros, molles, & idololatrias memorato illo supplicio eximant. Quid si terroris tantum causa & non pro veritate supplicia promittuntur; consequens erit etiam, ut honorum pollicitationes adhortandi tantummodo, & non veritatis gratia promittantur. Et si ita de utraq; parte sentiamus, resoluta sunt omnia religionis nostra dogmata, si nihil aliud in omnibus mandatis ac preceptis diuinitus datis agi dicitur, nisi ut aut bonorum vana spes homines, aut pœna terror inanis astringat. Et paulo post. Illa diabolica deceptio est, qua hæc ad terrorē dicit hominibus scripta, ut resoluat diuini iudicij metum, & remissiores nos erga obedientiā reddat, & custodiam mandatorum Dei. Ob hoc enim tales diabolus suggerit sensus, & intelligentias huiusmodi ignauas animas docet, ut presentis interim temporis resoluat vigorem, arguendas sine dubio in die iudicij, ubi iam pœnitentia nihil proderit. Quid enim utilitatis erit huic, qui nunc seducitur, si tunc intellexerit errorem suum, cum pœnitendū iam non erit tempus? Non ergo inaniter decipiamus nosmetipsos, neque circumscribamur in perniciem nostri, neque aliam nobis pœnam incredulitatis crimine conquiramus. Non enim solum si inobedientes simus mandatis Christi, sed & si increduli existamus, supplicia nos manebunt. Non credere autem ex eo accidit, cum viribus deficiamus ad explenda mandata: dum enim commoda, qua nobis ex obedientia promeniunt, vobis comparare volumus, neque ea facere, qua precepta sunt, ut animum futurorum metu liberemus, conscientie pondere grauati & profocati parati supplicij timorem abycere omnem studemus, & in aliud nos barathrum precipites agimus, dum tormentis illis fidem abrogamus. Et quemadmodum sepe homines agri, cum multis febribus aguntur, si in aquas semetipsos frigidas iniecerint, ad presens quidem aliquid videntur sibi quasiuisse solatiū, multiplicatas verò corpori suo flammæ febrium separant: ita & nos agimus, cum stimulamur conscientia peccatorum, & in Euripum nos, vel lacus contritos prauæ intelligentiæ precipitamus. Ex hoc enim iam necessario quasi licitè peccamus. Sic enim quasi per conscientiam feritas increfcit.

XI.
 IMPVROS SPE-
 CVLVM HARE-
 RE IN HOC
 EXEMPLE.

Sic matri accidit supradictæ, sic accidit plerisque peccatoribus. Quod non credunt, non timent. Ait Apostolus: Nolite seduci, quoniam neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque

neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Hæc si crederent, non essent tot, qui noctes & dies impura cogitent, dicerent, facerent, & omnibus membris Veneri litarent: qui filiabus, qui ancillis, qui ipsis matronis infādiantur; qui nullam sinunt transire, quam non etiam in ipsis plateis vel manibus, vel fornicantibus oculis invadant. Nec verentur, se videri à pueris, quos, vt mater illa filiam, scandalizant, & talia docent antè, quàm sciant orare. Immodò eos iubent, & laudant si faciunt, quæ dicere est pudor. Sed illi nec dicere, nec facere erubescunt. Hinc fraterculus auditus est dicere ad parvam sororem: *Veni faciamus, sicut parentes nostri.* O pudor! ô inferne, vbi es? Porro quid non tentant, vt infernum mereantur? Neque enim tantum obseruant dominos, parentes vel maritos, quacumque ex causa, aut officio absentes; sed ipsa templa adeunt, non vt Deum, sed vt quod turpiter amant, adorent. In templo faciunt abominationes infandas. Quid si nonnulli vix è templo, & à communione egressi, per iocum & iactationem audent dicere, Christum hodie & diabolum certauisse, nec se in ipsa sacra synaxi à pulcherrima puella, juxtà ad SS. Eucharistiam accedente, oculos continere potuisse? Nonne hoc est oculis, nonne lingua fornicari? quin & auribus, nam talia dicunt, vt talia vicissim audiant. Quin & odores, & calidos cibos eundem in finem adhibent, vt de reliquis nihil dicam, quando inter duas sorores, inter matrem & filiam, hominem & canem, discrimen non habetur. An non his talibus merito Deus, iudex iustus, tenebras, fumum, foetorem, stridorem dentium, carcerem, picem, ignem, cruciatus æternos decreuit? Et tamen adhuc peccant, adhuc ista non curant, quid facerent, si Deus pœnas leuiiores statuisset? si, sicut ciuiles magistratus solent, pro adulterio ad gladium, pro furto ad laqueum, pro latrocinio ad rotam, pro veneficio ad flammam, & mortem vnus dimidix, aut integræ horæ dumtaxat, aut vnus anni damnare voluisset? Nonne dixissent, pro vna mala hora, aut anno, possum multos dies, & annos bonos habere. At non sic voluit Deus, æterna supplicia decreuit: quæ si non deterrent peccatores, nihil eos deterret: desperat sunt, I, ô miserrime peccator, & qui hæc tormen-

1. Cor. 7. 9.
1. Tim. 4. 10.

ta vno colloquio, aut cogitatione obscœna, vno aspectu, & vno osculo, vno tactu, aut amplexu jam dudum meruisti; perge aliud nihil nisi Veneres cogitare, loqui, & mille actibus immo artibus, exercere; jam quidem in voluptate es, sed qui tam delicatus es, vt ne minimum nunc possis pati molestiæ, expecta quantum æternorum tibi suppliciorum sis thesaurizaturus. Oculi tui non speciosas puellas, sed deformissima & horrendissima monstra Acherontis spectabunt; fumum, lachrymas, & tenebras patientur. Loco aromatum foetores sulfuris & damnatorum olfacies. Loco cantilenarum & turpium sermonum æterna conuicia, & lamenta audies. Pro dulci vino amaræ tibi erunt lachrymæ. Tactus tuus, quid possit ignis, experietur. Vnius noctis, vnius horæ, vnius momenti voluptas æternis flammis castigabitur. Nondum tamen ibi sumus, Auditores, essemus ibi, si in tali statu nos mors deprehendisset. Mirum est, eos maximè, qui minimum possunt pati, tantis se malis obnoxios facere. Mirum, Deum, quod jam toties meruissimus, huc vsque distulisse. Sed hæc infinita est illius bonitas, pœnitentiam nostram expectantis, quam multis alijs, nobis longè melioribus, denegauit. O quàm pœnitentiam faceret mater illa, aut alius damnatorum, si ex inferno dimissus pœnitentiam facere permetteretur! Nos adhuc possumus, illis negatur. O quàm saxeus, quàm incredulus est, qui dum potest, hæc tormenta non euadit! & dignus est inferno, quia sua culpa perit, quisquis illum credit, & non fugit.

C A P V T I V.

MARCI GUTERRII MILITIS IN-
COMPARABILIS EXEMPLO, NOS DOCERI,
QVO MODO, IN MILITIA SPIRITVALI, ANIMA
CONTRA PECCATVM SIT DEFEN-

DENDA.

I.
MILITES NON
OMNES ESSE
IMPIOS.
Lucan. lib. 10.
bell. ciu.

ULTI de militibus malè loquuntur, eorumq; licentiam, rapinas, impietatem accusant, inter quos Poëta ait:

*Nulla fides pietasq; viris, qui castra sequuntur,
Venalesq; manus; ibi fas, ubi maxima mercus:*

quod